

Rejsen

Maler Heidi Zilmer bruger teknikker i sit arbejde, som er både hundreder og tusinder af år gamle. For det at male er ikke blot at male en gipsvæg hvid. Det kan være meget mere. Det kan være både en dannelses- og opdagelsesrejse.

Heidi Zilmer sætter sin pensel i fuglens øje. Et dup, et lille vip, og fuglen kan se igen. Med sikre penselstrøg følger hun resten af den falmede fugls linjer. Den vågner langsomt, sammen med blomsterne omkring den. Efter at have sovet i skjul i 45 år.

Heidi dypper penslen i den ultramarinblå limfarve, forstærket med en anelse olie, for at den bedre kan holde, kigger koncentreret på væggen foran sig. Hun kan se den oprindelige kunstners blyantsstreger der, hvor han tegnede trapperummets udsmykning op, inden han malede den. Han har ikke altid fulgt sine egne streger. Han har givet slip, leget med sit oplæg, malet hver en fugl en smule forskellig fra de andre. Heidi Zilmer sætter igen penslen til væggen for at bringe den falmede fugl til live.

Som hendes forgængere gjorde. Ikke kun husets første ejer, kirkemaler Harald Borre, der i begyndelsen af 1930'erne udsmykede dette trapperum i sin nybyggede villa, men de første mennesker, der viste deres verden på klippehulernes vægge.

For er der to redskaber, der har formet mennesket, er det kniven og penslen. Med kniven kan vi skære verden i små, overskuelige bidder, med penslen kan vi skildre og dekorere den.

Heidi er bygningsmaler.

Engang kunne man tilkalde bygningsmaleren, bede ham hvidte loftet, male stuen og lave et portræt af konen. Malerfaget var et af de fag, der stod stor respekt om. Maleren malede ikke

blot gipsvæggene hvide. Han smykkede rummet, gav det personlighed.

Men malerfaget tabte i forrige århundrede status, i takt med at moden dikterede vores vægge og lofter uniformt hvide, og de mange nye tilsætningsstoffer i moderne maling viste sig at give malerne hjerneskadere. De hjerneskadende stoffer er, så vidt vi ved, ude af malingen igen, og malerfaget er ved at hente noget af sin tabte status tilbage.

Heidi kalder sig selv for et mælkebøttebarn. Hendes mor var nitten, da hun fik en datter med en mand, der var tilbage på Grønland, da datteren blev født. Heidis mor ville gerne være ung og holde fest:

– Jeg havde ikke den mest balancerede opvækst.

Heidi oplevede sit barndomshjem som et sted, der lukkede sig om sig selv, rodet, uordentligt, det var pinligt at have besøg. Og hun følte sig rodløs. Da hun var seksten, flyttede hun hjemmefra, drømte om den dag, hvor det ikke længere handlede om hendes mor, om hendes klassekammerater, men hvor det handlede om hende selv.

Egentlig ville Heidi være kosmetolog. Hun begyndte også på uddannelsen; hendes klassekammerater beskriver hun som fimsede drenge og meget feminine piger. Det var ikke noget for en ung kvinde, der var til AC/DC, ikke til Pet Shop Boys. Hun skiftede hurtigt til Bygge og Anlæg og begyndte på et grundforløb inden for malerfaget. Hun troede, det var „noget med vægge og lofter“. En af de første ting, eleverne begyndte på, var skilte og skrifter. Og hun opdagede, at malerfaget også var en leg med bogstaver og udtryk, former, farver og teksturer.

Efter at hun var udlært, søgte hun videre ind i sit fag. Lærte teknikker som forgyldning og ådring – at kunne male en overflade, så den ligner træ. Gamle teknikker, som det er en særlig ære i at mestre. Time efter time, aften efter aften stod hun og en veninde i værkstedet og malede overflader, så de lignede marmor, egetræ. De kiggede på hinandens arbejde, kasserede det, fortsatte.

Heidi søgte nu ind på malerfagets videregående uddannelse i Odense. Den første dag kom Søren Scheffmann ind gennem døren, høj, tynd og med fuldskæg – allerede snakkende, mens han gik op til katederet:

– Det er *jer*, der vil noget med jeres fag. Det er *jeres* pligt at føre faget videre, nytolke det, føre arven ind i fremtiden. Det er *jeres* opgave. Ellers ville I ikke sidde i denne klasse. I er ikke hvem som helst. I er fagets elite!

Stadig snakkende skred han ud ad døren igen.

Der var helt stille i nogle minutter.

Så kom han tilbage:

– Velkommen til malerskolen.

Søren Scheffmann var en levende legende, en af fagets ypperste danske mestre, ham, der havde været med til at afdække Møgeltønder Kirkes loft – og så var han en meget dygtig undervi-

ser. Søren Scheffmann blev det menneske, der skulle vise Heidi Zilmer, at ikke kun malerfaget var meget mere, end man måske lige skulle tro.

Scheffmann fik med tiden øje på den unge kvinde, der brugte al den tid på skolen, det var hende muligt:

- Du rummer mere, end du selv ved, fortalte han hende efter at have bedømt hendes løsning af en opgave. Han anede andet end blot en dygtig maler.

Søren Scheffmann var konsulent på et stort og meget prestigefyldt restaureringsarbejde i Aarhus. Han anbefalede Heidi Zilmer, og hun var nødt til at blive selvstændig malermester for at kunne påtage sig det.

Da han blev syg af kræft, bad han Heidi om at videreføre hans undervisning på skolen i Odense; en meget stor sko at træde ned i med en meget lille fod, følte den da blot 31-årige kvinde. Fortjente hun anerkendelsen? Ville hun falde flaksende til jorden, når hun afprøvede de vinger, som Scheffmann havde udstyret hende med?

Heidi Zilmer var med til at føre først et, så endnu to hold gennem uddannelsen:

- Han byggede mit selvværd op på meget kort tid. Han har gjort mig til, hvad jeg er i dag.

Opgangen, som Heidi Zilmer arbejder i, hører til en privat villa. Den var i 45 år kollektiv for en del af Aarhus' mange universitetsstuderende. De unge dækkede gennem årene udsmykningen med seks lag tapet og et lag tynde plader. Nu vil den nye ejer gerne have fuglene tilbage.

Heidi fik tilbudt arbejdet, elleve år før hun påtog sig det. Hun afslog dengang, fordi hun ikke følte sig klar. Det var ikke dét at følge i den gamle kirkemalers strøg, hun var i tvivl om. Det var at gøre det korrekt. Oprindeligt malede Harald Borre sine fugle med azurblå limfarve i den våde puds, som bandt malingen. Når Heidi skal male dem op, skal det gøres, både så det kommer så tæt på det oprindelige som muligt, og så det er reversibelt - dvs. at Heidis maling kan fjernes, hvis senere generationer vil tilbage til Harald Borres originale streg. Den rigtige behandling er: At vaske årtiers skidt ned med fortyndet

En bane tapet. På tapetet er limet først et lag sølv, så et lag hvidguld, hvorefter den vilde snerle og spyfluen er malet på. Metallet oxiderer over tid, tapetet forandrer sig.

Heidi Zilmer i sit værksted på Djursland.

brun sæbe, som renser og danner en tynd hinde mellem hendes maling og Harald Borres, og derefter male decorationen op med en vandopløselig limfarve. Limfarven er i sig selv for svag til at holde i et trapperum. Den skal derfor forstærkes med en smule olie for ikke at smitte af på de forbigående frakker. Det er én af måske tyve forskellige fremgangsmåder. Heidi var for to år tilbage ikke sikker på at kunne vælge den rigtige fremgangsmåde. Det er hun nu.

Farven, hun maler op med, er en ultramarin, oprindeligt en farve, der kom af pulveriseret Lapis lazuli.

Heidi Zilmer bærer en lille Lapis lazuli-sten i sin pung.

Ædelstenen blev oprindeligt brudt i Darreh-Zu- og Sar-e Sang-minerne i kløfterne over Kokcha-dalen i det nordøstlige Afghanistan – det eneste sted i verden, hvor stenen findes i sin reneste og fineste form. Minerne ligger i et ugæstfrit, ufremkommeligt område, stegende hedt om dagen, under frysepunktet om natten, beboet af ulve og vildsvin: „If you do not wish to die, avoid the Valley of Kokcha,“ skrev en udsending fra East India Company hjem i 1837. Minerne har været i brug i over 7000 år, for kun her fandtes den ædelsten, der kunne skæres til de smukkeste, blå figurer, og som i pulveriseret form gav den klare blå farve, som Heidi Zilmer maler fuglen foran sig med, som udsmykker øjenbrynene på Tut Ankh Amons dødsmaske, som sandsynligvis blev brugt på Jellingestenen, som er farven til Royal Copenhagens kongelige porcelæn, og som ifølge stenterapeuter, som ædelsten stimulerer visdom og sund dømmekraft.

Lapis lazuli var og er en kongefarve. Den var i sin reneste, pulveriserede form dyrere end guld. Hvis du flashede den, flashede du rigdom. Farven kan i dag fremstilles syntetisk, men den bærer stadig sin fornemme historie med sig. Derfor bærer Heidi Zilmer den lille krystal af Lapis lazuli i sin pung.

Heidi Zilmers værksted ligger i Odder i en ombygget lade ved siden af det hus, hvor hun bor med sine to børn og sin mand. Dagslys strømmer ind fra vinduer i begge sider af laden. Der er ingen lugt af opløsningsmidler, for moderne maling på akrylbasis er vandfortyndbar. Heidi ville heller ikke bemærke det, hvis der var. Hendes lugtesans er meget dårlig, måske som følge af

hendes fag. En reol er fyldt af dåser med gamle pigmenter til at blande farver med; dem har gamle malermestre foræret hende, da de lukkede ned. En anden reol er fyldt med bøger som *Art & Techniques de la Grottesque* – biblen, når det gælder de malede figurer, der under ét kaldes grotesker, skrevet af en italiensk kollega, som både giver inspiration til og får inspiration fra værkstedet i Odder. På bjælkerne i rummet hænger håndskrevne breve og hilsner fra venner og familie.

To tapetborde, let klapsammenbare, hun bruger dem som arbejdsborde, ruller en bane tapet ud på det ene. En blanding af væv og papir. Det er et tapet, som ikke udvider sig, når det bliver vådt. Det må det nemlig ikke, for så vil forgyldningen revne. Dette vil blive til en forgyldt tapetbane, måske vil forgyldningen blive baggrund for en påmalet mælkebøtte med inspiration fra *Flora Danica*. Hun grunder tapetet med lim, lægger kvadratiske, silketynde stykker gyldent slagmetal på, et stykke ad gangen, de lægges ned i en udånding – derefter trækker hun vejret ind, puster forsigtigt metallet ned i limen, min tilstedeværelse forstyrrer. Det lette, lette metal dirigeres af luftstrømme og af hendes koncentration. Jeg påvirker begge dele, når jeg kredser omkring hende og fotograferer. Det kommer ikke til at ligge helt præcist, som det skal.

Engang ville det have været forfærdeligt:

– Jeg dyrkede perfektionen i en grad, hvor det ikke var sundt, fortæller Heidi.

Men nu gør det ikke så meget. Det handler også om at give slip, om at acceptere, opmuntre de små uregelmæssigheder, som viser mennesket i håndværket.

Heidi Zilmer arbejder meget med metaller som guld, sølv og kobber. De har den egenskab, at de ændrer udseende med alderen. De fortæller historien om, hvor de hænger. Den del af forgyldningen, der hænger nærmest et vindue, vil få en anden nuance end den del, der er længst væk:

– Der sker en langsom forandring. Som at være menneske; det er smukt, hvis man tager imod det.

Heidi bevæger sig i krydsfeltet mellem at være kunstner og håndværker. Hun er som udgangspunkt håndværker. En håndværker udfører det arbejde, hun er bestilt til, i overensstem-

melse med kundens ønsker og fagets standarder. Men hendes tapeter har givet hende et frirum til at lave egne mønstre, egne designs. Hun har noget, der gerne vil ud. Som det gyldne tapet med mælkebøttemotivet:

– Jeg kan relatere til ukrudt. Det har en nytteværdi, og det kan være meget smukt, når det får lov til at gro.

Hun bor få kilometer fra, hvor hun blev født. Men verden er større end Odder, fortæller hun, og fortsætter:

– Når man kommer ud og finder ud af, at verden er stor og skræmmende, er det rart at komme tilbage til noget, der er trygt. Noget, hvor man kan vokse videre fra.

Heidi boede i tolv år væk fra Odder. Hun fortæller om besværet med at lære nye gadenavne, længslen tilbage mod vandet,

skovene og markerne, som hun voksede op med. Hun har, langt om længe, nu slået rødder i Odder.

En af Heidis ældre, respekterede københavnerkolleger rystede beklagende på hovedet, da jeg spurgte ham om Heidi Zilmer. Flyttede hun bare til København, ville hun have langt mere at lave, forsikrede han.

Heidis logo er inspireret af en vikingebroche fundet fem kilometer fra, hvor hun bor. Hun har et glimrende netværk i Odder – et levende og voksende miljø af håndværkere og kunstnere, og hun har et netværk i resten af verden, hvor hun inspirerer og inspireres af ligesindede i Italien, Frankrig, USA. Facebook og LinkedIn er to vigtige arbejdsværktøjer.

Heidi husker en anden ting, som Søren Scheffmann fortalte klassen den første dag på malerskolen i Odense:

– Hver dag du åbner øjnene, kan du gøre noget for dit fag.

Heidi Zilmer holder en lille pause:

– Det har jeg levet efter. Jeg er utrolig stolt af at være en del af traditionen. En del af historien.

Et af Heidi Zilmers tapeter med danske klassikere som motiv. Reolen i værkstedet hvor kunst, kultur og håndværk mødes til gensidig inspiration.

Heidi Zilmer

Født i 1976.

Født og opvokset i Odder, hvor hun boede først med sin mor, siden med sin mor, stedfar og lillebror.

Udlært bygningsmaler i 1998, arbejdede derefter som malersvend, fik to børn.

Faglærer på Aarhus tekniske Skole 2003-2008.

Færdiggjorde en videregående uddannelse som diplommaler på malerskolen i Odense i 2008-2009. Underviser på samme skole 2009-2012.

Selvstændig malermester. Lever af en blanding af maleropgaver med brug af gamle teknikker og produktion samt salg af egne tapeter. Hun

laver nogle af landets mest eksklusive tapeter med inspiration fra såvel Flora Danica som i gamle norske strikkeopskrifter.

Bor i Odder med sin mand og to børn.

På væggen i deres køkken hænger et maleri. Motiv: En døende maler. Det er holdt i tænksomme, gyldne toner, malet af en anden bygningsmaler, Jørn Bie. Heidi Zilmer kigger på det, sukker:

– Hvis det havde stået til mig, havde det flugtet med dørkarmen.

Hendes mand markedsfører John Deere-traktorer. Hvis man beder ham hænge noget op, ja, så hænger han det op.

Sammenhæng

Mureren har bygget de rammer, som industrisamfundet tog form i, den boligblok og den villa, som arbejdstager og arbejdsgiver boede i, de værksteder og fabrikker, hvor de var under samme tag. Jyde-Christian er murer. Når han beskriver sit arbejde, er der tre ord, han ofte bruger: Frihed, ansvar, loyalitet.

Klokken lidt i syv på pladsen, 11.500 m² blandet bolig og erhverv bygges til PKA ved Ny Ellebjerg Station i København, det er mørkt, koldt, stadig vinter, heldigvis ingen sne.

Arbejdsmændene har været i gang siden halv syv med at fylde op, hente sten og blande mørtel, så murerne kan gå i gang. Christian Korsgaard Knattrup Sørensen, kaldet Jyde-Christian, kommer ind i skuret, klæder om, sætter sig og begynder at skrive ned i sin mappe, hvad de andre murere rapporterer til ham: Hvor mange sten har hver enkelt murer lagt, hvor mange konsoller monteret, hvor mange ekstraindboringer af umbabindere. Hver en ting er beskrevet i akkorden, alt har sin pris, forhandlet på plads med mester, inden opgaven gik i gang. Christian er akkordholder, dvs. det er hans opgave, med tydelig håndskrift, at notere alle de ting, der skal give mureren hans månedsløn.

Sjakket i skuret er på ni murere, de syv bærer mesters arbejdstøj. Christian og hans makker Sune bærer det tøj, de har med fra forrige plads.

Klokken syv: Murerne forlader det lune skur, henter deres værktøj. Murerens værksted er dér, hvor han lægger sine sten. Kvaliteten af hans arbejde kan aflæses af hans værktøj: Er det rent og slidt, er murerens arbejde i orden.